

GLASOFFIL®

glasilo Filozofske fakultete, letnik 2004, št. 3

Sprejem brucev v Križankah

LJUBLJANA – Filozofska fakulteta (FF) je včeraj ob začetku študijskega leta v Križankah pripravila slovesen sprejem za svoje nove študente – v akademsko skupnost so jih sprejeli kar 1500. »Današnji dan je velika prelomnica v vašem življenju, zato vam želim veliko prijetnih izkušenj in osebnega zadovoljstva ob študiju,« je povedal dekan Božidar Jezernik. Bruce so po sprejemu dobili indekse, popoldne pa so v Križankah uživali ob koncertu študentskih glasbenih skupin Silencia in Granna. (dj) Foto: Matej Povša

Dnevnik, 2. oktober 2004

Delo, 2. oktober 2004

Popotnica brucem v uspešno študijsko leto

Ljubljana – Na začetku študijskega leta je filozofska fakulteta (FF) pripravila v Križankah slovesnost, na kateri so pozdravili bruce in jim pozneje podelili indekse. Slovesnost je s študentsko himno *Gaudeamus igitur* odprl trio Trina, nato pa je novim študentom izrekel dobrodošlico dr. Jože Mencinger, rektor ljubljanske univerze, ki ima letos 56.000 študentov, in jim zaželel veliko uspeha pri študiju. Bruce je nagovoril tudi dekan FF dr. Božidar Jezernik in poudaril pomembnost študija, saj je prav visoka izobrazbena raven pogoj za izboljšanje življenja v državi. »Naj bodo vaša študijska leta leta radosti in sproščenosti, obdobje, ko boste razvijali radovednost in krepili samozavest. Zato vam želim obilo osebnih izkušenj in zadovoljstva,« je zaželel brucem. Bruce so nagovorili še predsednica Študentskega sveta FF Janja Komljenović in profesorja na fakulteti dr. Rastko Močnik ter dr. Dean Komel. Za lažji začetek je vsak študent dobil *Priločnik* za bruce, s katerim si bodo lahko pomagali tako med študijem kakor med iskanjem dela, pri prehrani, zabavi in drugih obštudijskih dejavnostih. Ma. J.

Univerza Ljubljana
FILOZOFSKA
FAKULTETA

Drage študentke in študenti, spoštovane kolegice in kolegi!

Pozdravljam vas v imenu FF in vam čestitam za vašo odločitev za študij na FF, še zlasti zato, ker ste imeli na izbiro veliko drugih možnosti. Današnji dan ni pomemben samo za vas, kot velika prelomnica v vašem osebnem življenju. Z začetkom študijskega leta ste postali pomemben del univerze, univerza pa je skupnost učiteljev in študentov. Procesi globalizacije in vse hitrejši tempo sprememb na vseh področjih življenja postavljajo pred akademsko skupnost vsak dan nova vprašanja, na katera ni mogoče odgovarjati na preizkušene načine. Izvirnost in domiselnost ponujenih odgovorov pa tudi danes nista pomembni le za sodobnike, temveč usodno določata tudi vse bodoče generacije. Zato današnji dan ni pomemben samo za vsakega posameznika med vami, temveč je velikega pomena za celotno nacionalno skupnost, saj bo prav zaradi vaše pronicljivosti in zavzetosti celotno njeno življenje bolj uspešno in kvalitetno.

Drage študentke in študenti, Filozofska fakulteta je največja fakulteta na ljubljanski univerzi, saj na njej deluje kar 21 oddelkov. V študijskem letu 2004/5 bomo na njih izvedli kar 31 študijskih programov, razdeljenih na 58 smeri. Vse to nudi našim študentom več kot 700 možnih povezav študijskih programov. To pomeni, da FF nudi svojim študentom edinstvene možnosti za individualno izbiro in razvoj.

Pestrost študijskih možnosti, ki jih Fakulteta nudi svojim študentom, je njena največja odlika. Nič manj pomembna pa ni njena zavezanost znanstveni in pedagoški izvrsnosti, zaradi katere je FF najpomembnejša humanistična in družboslovna institucija na Slovenskem.

Tako imenovanih ved nacionalnega pomena pa sploh ni mogoče študirati nikjer na svetu bolje kot prav na FF v Ljubljani. Ker je visoka razvitost teh ved nujna za ohranitev in razvoj naše samobitnosti, lahko brez pretravanja rečem, da je FF najtrdnjši temelj naše samozavesti in identitete. Prav naša samobitnost pa je tudi naša največja dobrina in naša največja primerjalna prednost.

Ob tej svečani priložnosti vam želim, naj bodo vaša študijska leta tudi leta življenjske radosti in sproščenosti. Želim vam, naj bo to tisto obdobje vašega življenja, ko boste kar se da intenzivno razvijali svojo radovednost in vedoželjnost! Da boste v prijaznem in ustvarjalnem vzdušju gradili svojo samozavest in samobitnost, saj boste s tem krepili tudi našo akademsko in nacionalno skupnost! Na vaši poti vam želim obilo prijetnih izkušenj in osebnega zadovoljstva!

Dekan:
red. prof. dr. Božidar Jezernik

Spoštovane nove kolegice in kolegi, spoštovani nekoliko starejše kolegice in kolegi, gospod dekan!

Izrekam vam dobrodoščilo na Univerzi v Ljubljani. Mi štejejo za staro Univerzo, na nek način menimo, da smo nastali 1619. leta, vendar kot prava slovenska Univerza 1919. leta. Skupaj je zdaj nas približno 56.000 študentov in 4.000 zaposlenih na Univerzi, skupaj smo na 26 članicah, ki so razmetane po Ljubljani, kar deloma otežuje življenje na Univerzi. Upam, da se boste dobro vključili med teh 56 oz. 66.000 študentov in učiteljev in da boste postali prava skupnost študentov in učiteljev. Univerza ima smisel samo, če gre za skupnost, vse ostale dejavnosti univerze, ki so zdaj moderne, so lahko samo obstranske dejavnosti in ne smejo ovirati tega osnovnega poslanstva univerze. Želim vam uspešno delo, obenem pa seveda tudi veliko študentskega življenja. Hvala.

Rektor:
red. prof. dr. Jože Mencinger

Drage kolegice študentke, dragi kolegi študenti, spoštovane kolegice in kolegi iz učiteljskega zbora!

Ste mi, da ste se vpisali na FF in da boste danes dobili indeks, ste postali članice in člani akademske skupnosti. Četudi danes sprejema v akademsko skupnost univerza, pa je zgodovinsko zadeva potekala ravno narobe. Najprej so ustanovili akademske skupnosti in iz teh akademskih skupnosti so pozneje nastale univerze.

Prve akademske skupnosti so ustanovili študenti. Študenti takrat še ni bilo. Morali je miniti 500 let od nastanka prvih univerz, da je leta 1678 na univerzi v Padovi diplomirala prva ženska - Elena Lucrezia Cornaro-Piscopia. Odtlej je minilo že malone 400 let pa se to potovanje k enakopravnosti žensk na univerzah še zmerom ni zares dopolnilo.

Prve akademske skupnosti so torej ustanovili študenti, in sicer v Bologni. Ustanovili so jih na način, kot se je takrat to lahko naredilo. Ustanovili so cerke ali korporacije, taki stanovski organizaciji se je takrat po latinško reklo *universitas*. Iz teh študentskih zrhov se je pozneje razvil mogočna bolonjska univerza, ki velja za prvo univerzo v Evropi, in specializirala se je za pravo.

V celotno so se organizirali študentje zato, da bi okrepili svojo moč proti vójakom svojega časa.

Tisti čas, dvanaisto stoletje, je bil zelo buren in živahen in moč je nastopala na razne načine. V Bologni so se študenti zlasti bodli z mestno komuno.

Ampak to je bila še najbolj benigna oblika oblasti vtistem času, drugi mogočniki so bili zemljdkj gospodje, kralji, cesar in naposled papež.

Tudi na pariških šolah je bilo živahno, pogosto je prihajalo do krvavih spopadov med meznimi binči, kraljevimi stražami, škofovimi vojaki na eni strani in študenti na drugi strani, zlasti na ulicah in v gostilnah. Da bi naredili temu konec, zlasti pa seveda, da bi zavarovali svoje koristi, so tudi v Parizu v 12. stoletju ustanovili *universitas*, le da so jo to ustanovili učitelji. Iz te akademske skupnosti pariških učiteljev je nastala velika pariška univerza Sorbona, ki se je specializirala za teologijo.

Te *universitates*, akademske skupnosti, so kmalu postale tako močne, da so lahko izslejvale svoje gospodaje. Pogosto so jim grozile, da bodo šolo kar preselili kam drugam. Pomemben vidik razvoja univerzitetnega sistema. Evropi so prav te preselivne akademske skupnosti, ki so jim pravnili cessatio. To so bile navadno manjše skupine, odpadniške skupine, ki so se sprle s svojo univerzo ali s svojim mestom in so ustanovile novo univerzo nekje drugje. Tako je z odcepitvijo skupine učiteljev in študentov od bolonjske univerze nastala univerza v Padovi, znamenita univerza, ki se je specializirala za medicino, in ki je še danes pomembna na tem področju. Tudi Oxford in Cambridge sta deloma nastala s prihodom dela akademske skupnosti iz Pariza.

Zakaj vam to govorim? Zato, da ne bomo pozabili, da je akademska skupnost neka posebna skupnost, ki so jo ustanovili z namenom, da se v tem svetu spopadov, kjer odloča gola sila, vojaška moč, odpre prostor za nekaj drugega, prostor za intelektualno dejavnost.

V srednjem veku so verjeli, da je resnica spravljena v knjigah, in to samo v nekaterih knjigah, v katerih je ta resnica razodeta. Iz knjig, kjer naj bi bila razodeta resnica, so sestavljali šolske sezname predpisane literature, ki jih poznamo še danes in ki jih boste morali brati tudi vi. ... A verjeli so tudi, da ta resnica ni dostopna drugače kot v soočenju, celo v spopadu med različnimi interpretacijami. V ideji univerze, v ustanovi univerze je od vsega začetka za temelj postavljeno dialogično razumevanje resnice. Resnica je dostopna samo skozi spopad med različnimi brnji, umevanji, interpretacijami. V srednjem veku so izdelali pravila, kako organizirati agonistično, sporno branje benil, v katerih se razodeva resnica.

Univerza je šla skozi vzpone in padce, in naposled so v 19. stoletju iznašli ta model, po katerem se je vzpostavila tudi ljubljanska univerza. Ljubljansko univerzo so ustanovili kot nacionalno univerzo, kot ustanovo, v kateri naj bi se uvrščila vednost narodova. Ljubljanska univerza seveda že dolgo ni več nacionalna univerza, zdaj imamo v Sloveniji tri univerze in, kakor kaže, jih bomo imeli še več.

Vendar se moramo spomniti, da je bila univerza tudi v času, ko je bila nacionalna ustanova, univerzalna institucija. Četudi »narodna« ustanova, se je umeščala v obzorje univerzalnosti človeštva. Vsak narod naj bi prispeval v zakladnico človeštva tisto, česar je bil sposoben.

Tej univerzalni zavezi ostaja univerza zvesta tudi danes. Ob vseh, v glavnem zunanjih pritiskih ne smemo pozabiti, da je poslanstvo univerze in tisto, zaradi česar univerza obstaja, zaradi česar ima svojo vrednost, njeno univerzalno poslanstvo. Univerza ima smisel, če rečem nekoliko patetično, če je zavezana resnici ali, denimo, vsaj iskanju resnice. Če je zavezana teoretski vednosti, tazi vednosti, ki ni neposredno uporabna in ki je prav zato lahko vir veselja in užtka.

Želim vam, da boste v teh letih, ko boste člani in članice akademske skupnosti, užili obilo veselja tako v iskanju resnice kakor vsem tistem, kar sodi k študentskemu življenju in kar so že gojili študentje in študentke pred vami in kar bodo študentje in študentke uživali tudi v prihodnje. Želim vam, da uspešno hodite na univerzo - atudi, da se boste predajali tistim dejavnostim zunaj univerze, a vseeno znotraj akademske skupnosti, ki se dogajajo na ulicah, v hostenjah in na podobnih lokacijah.

Želim vam uspešen začetek univerzitetnega študija, pa tudi, da boste znali izkoristiti tiste možnosti, ki vam jih daje prav to, da ste člani in članice akademske skupnosti. Srečno!

Red. prof. dr. Rastko Močnik

O HUMANISTIKI

Tukaj ne nastopam kot govornik, ampak kot predavatelj na FF, ki zame predstavlja specifično okolje, to je humanistično okolje. Tudi večina družboslovnih ved na FF je humanistično usmerjenih. Rad bi vam vsem skupaj zaželel dobrodošlico v tem humanističnem okolju.

Seveda tu ne bom imel predavanja o tem, kaj je humanistika. Na razpolago imate celih pet let in več, da se posvetite temu vprašanju. V mojem nagovoru bi se rad osredotočil na tisto, kar problematizira mesto humanistike v našem času. V našem času se po eni strani sprašuje, ali je humanistika sploh primerna temu času, ali ni pravzaprav postala odvečna. Po drugi strani pa slišimo pozive, da bi moral čas, ki ga živimo, postati bolj human, kar je brez humanistike težko. Paradoksnost humanistike je še bolj neposredna. Ne vese, ali je humanistika znanost ali kultura. Kolikor humanistiko definiramo zgolj kot znanost, potem je to nezadostno. Kolikor jo opredelimo zgolj kot kulturo, potem je to nezadovoljivo. Verjetno se humanistika sploh ne more znebiti te paradoksnosti in po mojem mnenju bi bilo tudi slabo, če bi se je.

Ta nevarnost danes tudi dejansko obstaja, prihaja pa iz tistega, kar obravnavamo kot veliki prehod v tako imenovano družbo znanja. Pred humanistiko se v zvezi s tem postavlja neka izrecna ali neizrecna zahteva, da se tej družbi znanja prilagodi in da jo po svoje celo usmerja. Vendar je vprašanje, ali humanistika s tem ostane zvesta sam a sebi, se pravi zvesta svoji lastni kritičnosti, v skladu s katero mora biti kritična tudi do tega prehoda v družbo znanja. Vprašanje je namreč, kaj se tu sploh misli z »znanjem« in »družbo«. V večini raziskovalnih programov, ki jih finančno omogočajo institucije Evropske skupnosti, recimo, ne gre za znanje v tradicionalnem pojmovanju oblikovanja vrednosti, ampak za produkcijo znanja, ki je že postavljen v funkcijo nadaljnje produkcije. Ta funkcionalizacija znanja je nekaj, kar za humanistiko ni že vnaprej sprejemljivo. Humanistika si mora nujno postaviti vprašanje, v kakšnem razmerju je to znanje do same človeškosti. Nobene garancije ni, da bo to znanje služilo človeškosti oziroma, da se ne bo proizvajalo v izrazito škodo dela ali celo večine človeštva. Današnja globalna tehnološka produkcija kljub temu, da se jemlje kot napredek človeškosti, nima sarna v sebi nobenega zagotovila, da ne razčlovečuje. Človeštvo, ki naj bi z njo napredovalo, v bistvu ne ve, ne kje se trenutno nahaja ne kam gre.

V tem pogledu se danes na široko postavlja problem identitete. Družba znanja tudi ne more rešiti te krize identitet, ki nastopa tako na skupnostni kot na individualni ravni. Zato družba znanja potrebuje neko družbeno kritiko, neko kulturo, če hočete, ki ji bo dajala osmišlevec. Tu lahko preidemo na naše posebne slovenske razmere, kjer si prav tako dajemo veliko opravi s problemom »ohranjanja identitete«. To je postal zadnjih deset let splošni slogan, a če konkretno pogledamo, opazimo, da se zelo malo naredi za to »ohranjanje« nacionalne identitete. Že sam izraz »ohranjanje« pove vse, namreč, da je identiteta pojmovana izrazito neustvarjalno in zavrtlo.

Kolikor se pomen humanistike skrči na to, da se jo razume zgolj kot ohranjevalko nacionalne identitete, nas to potisne nazaj v situacijo 19. stoletja, v čas oblikovanja nacionalnih kultur, kjer je humanistika dejansko prevzemala tako vlogo. Danes pa se mora humanistika sprostiti tako od identitetnih idolatrij kot od identifikacijskih ideologij. Problem identitete zajema naprej razporednost človeškosti same, seže čisto do upoštevanja, se jasni tudi razsežje nacionalne identitete. Ne zanikam pomembnosti tega razsežja, prav narobe, a njegovo potrjevanje ne more vnaprej določati, do kam seže humanistika. V tem pogledu ni relevantno niti menlo znanstvenosti, če ga postavljamo zgolj na splošno in brez duha.

Kriteriji znanstvenosti humanistike se bistveno razlikujejo od kriterijev drugih znanosti, kolikor upošteva posebnost človeškega. Ta posebnost je v tem, daje človek po sebi govorno bitje. To posledično pomeni, daje humanistično raziskovanje vezano na vsakokratne jezikovne pogoje in da v tem smislu humanistične vednosti ni mogoče niti posploševati niti uporabljati na način drugih znanosti. Nekdo, ki prihaja iz naravoslovja ali pa tudi iz družboslovnih ved, bo rekel, da gre tu za strahen relativizem. Da, gre za relativizem, vendar za relativizem, ki zamejuje moč znanja v pogledu njegove osmišlitve in zato napotuje na šibkost smisla prebivanja v svetu.

Zanimivo pa je, da hkrati s tem, ko se poudarja nacionalna vloga humanistike, pogosto slišimo očitke, ki ste jih verjetno že bili tudi sami deležni, češ da je humanistika nekaj neuporabnega, nekaj, kar se ne splača in ne prinaša nobenih koristi v življenju in bi to v nadaljnjem razvoju družbe lahko celo pogrešali. Načrtovati družbo znanja brez humanistike pomeni toliko kot ne videti samega sebe. Postavlja se vprašanje, ali neka družba, ki ne skrbi več za človečnost, ki ji ni več mar za to, da bi reflektirala samo sebe, napreduje? Nikakor.

Prav družba znanja predstavlja izziv, na katerega se ni dovolj odzivati, marveč je potrebno nanj odgovoriti, tako z ustvarjanjem novih humanističnih vedenj kot s spoštovanjem do tradicije. Ta odgovor zahteva še posebno odgovornost do govornice same, saj se v njej prvobitno odpirajo identitete in različnosti sveta.

Univerza v Ljubljani
**FILOZOFSKA
FAKULTETA**

Red. prof. dr. Dean Komel

Prav zaradi odprtosti sveta so različni poskusi »zapiranja« humanistike izrazite manipulacije. Tu bi rad apeliral na vas kot pripadnike tega humanističnega okolja, ki se imenuje Filozofska fakulteta, da bodite pozorni na možne manipulacije s človeškim. Tudi slogan »znanje osvobaja« se lahko po analogiji z nekim drugim zastrašujočim sloganom spremeni v totalno manipulacijo z ljudmi, kolikor dejansko ne vzamemo na znanje svobode same. Hvala lepa!

Glasoffi ureja Uredniški odbor FF, foto: arhiv FF, oblikovanje: MuriDesign

